

Cultura

David Paloma, lingüista

“EI DIEC hauria d'admetre tots els andorranismes, inclòs ‘clípol’”

S'ha molestat a buscar i consignar la humil biografia de tots i cadascun dels 45 andorranismes (i un intrús) inclosos a la ‘Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana’ publicada el 2019 per l'IEC. Hi ha els admesos el 2007 pel Diccionari normatiu, i una dotzena més, inclòs naturalment ‘clípol’. Els ha reunit a ‘Paraula d'Andorra’, des d'ara llibre de consulta obligada. Com no se li havia ocorregut a ningú abans?

A. Luengo
ANDORRA LA VELLA

Els 46 termes que ressenya a Paraula d'Andorra apareixen a ‘Proposta per a un estàndard oral’. També al DIEC?

Una dotzena, no. Entre elles, aixarnola, buner, clípol, desempañar, redort, trasteria...

Hi haurien de sortir?

La Proposta és un document normatiu, com tot el que fa l'IEC, però especialitzat en català estàndard i dirigit als mitjans de comunicació. El pas següent hauria de ser l'admissió al DIEC de tots dotze.

Per què no ho han fet encara, si ja figuren a la ‘Proposta’, que pel que veig és una mena de llimbs.

Perquè el DIEC no és una enciclopèdia i no pot incloure absolutament totes les paraules, diran. Han de fer una selecció. El diccionari normatiu té unes 70.000 paraules. N'hi poden afegir unes quantes, però no passarem a 95.000 per encabir-hi els dialectalismes...

En podem dir andorranismes amb la boca ben ampla, d'aquests 46?

No tots són exclusivament andorranismes. Algunes les comparteixen altres territoris del Pirineu: paniquesa (mostella), serenalla (sargantana)... Les fronteres lingüístiques rarament coincideixen amb les polítiques i administratives. Però la immensa majoria, sí. Després hi ha un cas especial...

...A veure.

Repasant la història de cada andorranisme inclòs a la Proposta, me'n trobo un que em desconcerta. No em quadrava. Li demano al Joan Sans i a ell tampoc li ho sembla. Escric a l'oficina d'estandardització i els plantejo el meu dubte. Resposta: “Ja ens ho

MÀXIMUS

L'última edició de la ‘Proposta’ exclou ‘sacarinol’ de la llista d'andorranismes: ara només són 45

El DIEC va obrir el 2007 la porta als andorranismes: en una nova edició s'hi filtrarà una segona fornada

mirarem”. Fins que l'1 d'octubre passat treuen la 2a edició de la Proposta i, atenció, ja no hi consta la paraula *sacarinol* (café descafeïnat, amb llet descremada i sacarina). Ara hi ha 45 andorranismes.

N'hi podria haver més?

Segur. Llista ràpida: *abarset, beç, borda, bringuera, cassigall, cocota, cortal, desener, gavernera, grandalla, llevador, parapúblic, quèstia, veguer, visura...*

De ‘clípol’ n'hem fet qüestió identitària. Però sospito que cada porció de territori té el seu clípol.

Efectivament, a les Terres de l'Ebre la gent no agafa l'autobús sinó la Hife.

Ens va fer molt de mal que no fos recollida al DIEC. N'hi ha per tant?

Des del moment que es reivindica vol dir que hi ha un cert ús: caldria estudiar, és clar, en quines franges d'edat i en quines zones i contextos. Té un punt, sí, però amb els mateixos argu-

ments o similars podrien demanar altres territoris que s'acceptés el seu *clípol*.

Quins andorranismes podrien fer carrera fora d'Andorra?

Uns quants. Sens dubte els que designen realitats exclusivament andorranes: *bander, nunci, batlle, cònsol...* han d'anar pel món així, no s'han de dir d'una altra manera.

Si a TV3 li diuen ‘jutge’ al ‘batlle’, ens podem indignar legítimament, vaja.

Han d'explicar en algun moment el que és un *batlle* per a l'audiència no andorrana, però sense renunciar al terme andorrà.

Escolti, vostè diu que de ‘bander’, ‘bandera’, i de ‘nunci’, ‘núncia’. Seguint aquesta lògica, per què no ‘cònsola’ o ‘capa’ (de Govern)?

Et pot sorprendre, cert. Però els lingüistes et diran que els càrrecs que tradicionalment no eren exercits per dones i que per tant no tenien forma femenina, quan

sorgeixen dones que ocupen aquests càrrecs la llengua té dues opcions: o hi afegeix una *a*, com a *bander-a*, o ho resol amb l'article femení, com en el cas de *la pilot*. La *a* final l'hem d'anar veient cada vegada amb més naturalitat.

Miri què li dic: ‘botir-se’ en el sentit de ‘fer morros’ no em sembla pròpiament un andorranisme. I disculpi.

Si es van equivocar amb *sacarinol* es podrien haver equivocat amb *botir*, però em sorprendria que s'haguessin equivocat dues vegades. El més probable és que no sigui exclusiva d'Andorra, sinó que sigui compartida amb altres territoris, només que en uns té més vitalitat o més prestigi que en altres. *Redort*, per exemple, té molt poca vigència. A tot arreu es venen *tortells*, però no *redorts*.

No és l'única paraula que hi trobo a faltar. I ‘gambeto’, per la capa de gala dels consellers?

La primera fita pel que fa al reconeixement normatiu dels andorranismes és recentíssima, i és oportuna perquè obre la porta perquè gent sensible hi faci aportacions. El meu llibret ja ho pretén, generar aquest debat, i que en una nova edició del DIEC s'hi filtri una segona fornada d'andorranismes. Per la meua part, parteixo de la Proposta, no de les paraules que hi podrien figurar i no hi figuren, com és *gambeto*.

Fora de temps: ‘Canòlic’, amb o sense ‘hac’?

L'última paraula l'hauria de tenir l'Oficina d'Onomàstica, que està elaborant el Nomenclator mundial. *Canòlic*? Ho haurien de dictaminar ells d'acord amb el Nomenclator d'Andorra. El que cal saber és que prioritzen les formes preferents, no les secundàries. I el sentit comú suggereix que cal argumentar molt bé per acabar acceptant una excepció com ho seria la *hac* final a *Canòlic*.